

Adalet ile İlgili Sözleri:

Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin, devlet halinde varlığı kabul olunmaz.(1920)
"Zamanın değişmesiyle hükümlerin değişmesi inkâr olunamaz." Kuralı adlı politikamızın temelidir.
(1922)

Adliye ile İlgili Sözleri:

En yeni kanunlarla donanmış olan adliyemizin basireti ve adaleti uygulamak için gösterdiği dikkat milletin huzur ve nizamını korumağa kâfi ve muktedirdir. (01.11.1929, T.B.M.M. 3. Dönem 3.Toplanma Yılıni Açarken.)

Adliyemizin emin olduğumuz yüksek gücü sayesinde ki, Cumhuriyet, kaçınılmaz gelişimi takip edebilecek ve türlü şekil ve türdeki tecavüzlere karşı vatandaşın hukukunu ve memleketin düzenini koruyabilecektir. (01. 11. 1930 T.B.M.M. 3. Dönem 4. Toplanma Yılıni Açarken.)

...Adliye politikamızda takip edilecek gaye, evvela halkı yormaksızın süratle, isabetle, emniyetle adaleti dağıtmaktır. İkinci olarak toplumumuzun bütün dünya ile teması doğal ve zorunludur; bunun için adaletimizin seviyesini bütün medeni toplumların derecesinde bulundurmamak mecburiyetindeyiz. Bu hususları sağlamak için mevcut kanun ve usullerimizi bu bakış açılarına göre yenilemekteyiz ve yenileyeceğiz... (01.03. 1922, T.B.M.M. 3. Toplanma Yılıni Açarken.)

Ahlak ile İlgili Sözleri:

...Hiç bir millet yoktur ki, ahlâk esaslarına dayanmadan ilerlesin... (24. 12. 1919. Kırşehir Gençler Derneğindeki Hitabe.)

...Tehdit esasına dayanan ahlâk, bir fazilet olmadıktan başka güvene de lâıyk değildir... (25. 08. 1924, Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine.)

Aile Hayatı ile İlgili Sözleri:

...Medeniyetin esası, gelişme ve gücün temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, ekonomik, siyasal güçsüzlüğe sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların doğal haklarına sahip olmaları, aile görevlerini başaracak güçte olmaları gereklidir.
(30. 08. 1924, Dumlupınar'da Konuşma.)

Allah ile İlgili Sözleri:

... Tanrı birdir, büyüktür... (01.11. 1922, T.B.M.M) ... Biliriz ki, Allah dünya üzerinde yarattığı bu kadar nimetleri, bu kadar güzellikleri insanlar istifade etsin, varlık içinde yaşasınlar diye yaratmıştır. Ve azami derecede faydalanabilmek için de, bugün kâinattan esirgediği zekâyı, akli insanlara vermiştir...
(17. 02. 1923, İzmir İktisat Kongresini Açış Söylevi.)

Anayasa ile İlgili Sözleri:

... Anayasa, milletin tamamıyla arzularını ve meclisin mahiyetini ve gerçek şeklini gösterir bir kanundur...
(21. 02. 1921, T.B.M.M.)

... Anayasa da, Osmanlı İmparatorluğunun, Osmanlı Devletinin öldüğünü idrak ve ifade ve onun yerine yeni Türkiye Devleti'nin geçtiğini ilân eyleyen ve bu devletin hayatının da kayıtsız şartsız hâkimiyetin milletin elinde kalmasıyla mümkün olduğunu ifade eden bir kanundur...
(17. 02. 1923, İzmir İktisat Kongresi Açış Söylevi.)

...Anayasanın asıl ruhu ise kitaplara geçmesinden evvel milletin dimağında ve vicdanında toplanmış olmasıyla ve ancak bunun ifadesi olmak üzere kurduğu meclise verdiği gerçek görev ile senelerden beri hükümlerini fiilen uyguluyor olmasıyla ve en nihayet kanun şeklinde dünyanın gözleri önüne konmasıyla gerçekleşmiştir...
(16. 01. 1923, İstanbul Gazete Temsilcilerine Hitap.)

Anne ile İlgili Sözleri:

Büyük başarılar, değerli anaların yetiştirdikleri seçkin çocukların yardımıyla meydana gelir. (1923) Kadının en büyük vazifesi analıktır. İlk terbiye verilen yer ana kucağı olduğu düşünülürse bu görevin önemi gerektiği gibi anlaşılır... (31. 01. 1923, İzmir'de Halk ile Konuşma.)

Aydınlar ile İlgili Sözleri:

...Aydın sınıfı ile halkın anlayış ve hedefi arasında doğal bir uygunluk olması lazımdır. Yani aydın sınıfın halka telkin edeceği fikirler, halkın ruh ve vicdanından alınmış olmalıdır...

(20.03.1923, Konya Gençleriyle Konuşma.)

...Aydınlarımız, milletimi en mutlu yapayım der. Başka milletler nasıl olmuşsa onu da aynen öyle yapalım der. Ama düşünmeliyiz ki, böyle bir teori hiç bir devirde muvaffak olmuş değildir. Bir millet için saadet olan bir şey diğer millet için felaket olabilir. Aynı sebep ve şartlar birini mutlu ettiği halde diğerlerini bedbaht edebilir. Onun için millete gideceği yolu gösterirken dünyanın her türlü ilminden, keşiflerinden, gelişmelerinden istifade edelim, ama unutmayalım ki, asıl temeli kendi içimizden çıkarmak mecburiyetindeyiz.

(20.03.1923, Konya Gençleriyle Konuşma.)

... Aydınlarımız içinde çok iyi düşünenler vardır. Fakat genellikle şu hatamız vardır ki, araştırma ve çalışmamıza zemin olarak çok vakit kendi memleketimizi, kendi tarihimizi, kendi geleneklerimizi, kendi özelliklerimizi ve ihtiyaçlarımızı almalıyız. Aydınlarımız belki bütün dünyayı, bütün diğer milletleri tanır, ama kendimizi bilmeyiz. (20.03.1923, Konya Gençleriyle Konuşma.)

Bağımsızlık ile İlgili Sözleri:

Tam bağımsızlık, ancak ekonomik bağımsızlıkla mümkündür.(1922) Biz barış istiyoruz dediğimiz zaman, tam bağımsızlık istediğimizi herkesin anlaması gerekir. (1923)

Barış ile İlgili Sözleri:

Türk Barış şartları, Misak-ı Millî'nin ilân edildiği gün olan 28 Ocak 1920 tarihinden beri bütün cihanca malûmdur. Bu şartlar şu suretle özetlenebilir: Türkiye'nin millî hudutları içinde siyasî ve iktisadî tam istiklâlinin tasdiki Fransa ile imzalanan 20 Aralık itilâfı Türkiye'nin, istiklâline hürmet edildikçe barışsever ve uyuşmacı olduğunu ispat eder. (11.01.1922, Entransigeant Muhabirine Demeç.)

...Memleketimizin zulmen uğradığı tahribatı imar ve senelerden beri türlü türlü engeller altında baskı uygulanan ekonomi hayatımızın meşru gelişimini temin ve fen ve irfan içinde çalışkan bir hayata kavuşturmak barış şartlarımızdır. (24.10.1922, United Press Muhabiri ile Demeç.)

...Barışı kanla değil, mürekkeple imza etmek istiyorduk. (23.01.1923, Morning Post Yazarı Grace Ellison'a Demeç.)

Evvelâ, barışsever olduğumuz için barışı arzu ediyoruz. İkinci olarak, devamlı muharebeler dolayısıyla memleket barışa tanzim ve imara çok muhtaçtır. Fakat barış olmayacak olursa yine mücadeleye devam edecek ve mutlaka memleket için lüzumlu olan neticeyi elde edeceğiz... (16.01.1923, Arifiye'de Konuşma.)

Gerçekte barış bizim için ne kadar faydalı ise, muhataplarımız için de o kadar faydalı ve lazımdır. Çünkü bundan sonra memleketimizin imar ve ihyası için çalışmak istiyoruz. Onların da bu lüzumu idrak etmemelerine imkân yoktur... (22.01.1923, Bursa Şark Sinemasında Halka Konuşma.)

Basın ile İlgili Sözleri:

Basın, milletin müşterek sesidir. Bir milleti aydınlatma ve uyarmada, bir millete muhtaç olduğu fikrî gıdayı vermekte, özet olarak bir milletin mutluluk hedefi olan müşterek istikamette yürümesini teminde başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir rehberdir.(1922) Türkiye basını milletin gerçek ses ve iradesinin doğduğu yer olan cumhuriyetin etrafında çelikten bir kale meydana getirecektir. Bir fikir kalesi, zihniyet kalesi. Basın mensuplarından bunu istemek, cumhuriyetin hakkıdır... (05.02.1924, İzmir'de Gazetecilerle.)

...Cumhuriyet devrinin kendi anlayış ve ahlâkını taşıyan basınını yine ancak Cumhuriyetin kendisi yetiştirir. Bir taraftan geçmiş devir gazetelerinin ve adamlarının düzeltilmesi mümkün olmayanları milletin nazarında belirlenirken, öte taraftan Cumhuriyet basınının temiz ve feyizli sahası genişleyip yükselmektedir. Büyük ve soylu milletimizin yeni çalışma ve medeniyet hayatını kolaylaştırıp teşvik edecek işte ancak bu anlayıştaki basın olacaktır.
(2. Dönem 3. Toplanma Yılına Açarken, 1.Kasım.1925.)

Başarı ile İlgili Sözleri:

Milletimiz, tek bir vücut gibi gösterdiği birlik ve gayret sayesinde başarıya ulaşmıştır.
(Büyük Zafer Hakkında, 4 Ekim 1922.)

Bilelim ki, kazandığımız başarı milletin kuvvetlerini birleştirmesinden ileri gelmiştir. Aynı başarıları ileride de kazanmak istiyorsak, aynı temele dayanalım ve aynı yolda yürüyelim.
(1923)

“Zafer, “Zafer benimdir” diyebilenindir. Başarı ise, “başarılı olacağım” diye başlayanın ve “başarılı oldum” diyebilenindir.
(11. 01. 1925, Konya'da Bir Konuşma.)

...Türklerin asırlardan beri takip ettiği hareket, devamlı bir istikameti korudu. Biz daima doğudan batıya doğru yürüdük. Eğer bu son senelerde yolumuzu değiştirdikse, itiraf etmelisiniz ki, bu bizim hatamız değildir. Bizi siz mecbur ettiniz. Bu değişiklik gelip geçici ve istemeksizin oldu. Takdir etmelisiniz ki, doğuda ikametgâh seçimine mecbur olduğumuz için, ırkımızın beşiği ile alâkadar olması nedeniyle mümkün olduğu kadar yakın batıda bir ikametgâh seçtik. Fakat vücutlarımız doğuda ise fikirlerimiz batıya doğru yönelik kalmıştır.
(29.10.1923, Fransız Muhabiri Maurice Pernot'ya Demeç.)

Memleketimizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün çalışmamız Türkiye'de çağdaş, dolayısıyla batılı bir hükümet meydana getirmektir. Medeniyete girmek arzu edip de, batıya yönelmemiş millet hangisidir?
(29.10.1923, Fransız Muhabiri Pernot'ya Demeç.)

Bayrak ile İlgili Sözü: Bayrak bir milletin bağımsızlık alâmetidir. Düşmanın da olsa hürmet etmek lazımdır.(1922) Boğazlar ile İlgili Sözü: Tarihte birçok defa münakaşa ve ihtiras vesilesi olmuş olan Boğazlar, artık tamamıyla Türk hâkimiyeti idaresinde, yalnız ticaret ve dostluk ilişkilerinin gerçekleşme yolu haline girmiştir. Bundan böyle savaştan her hangi bir devletin savaş gemilerinin Boğazlardan geçmesi yasaktır. (01.11.1936, T.B.M.M. 5. Dönem 2. Toplanma Yılıni Açarken.)

Cehalet ile İlgili Sözlere:

...Milleti kendi benliğine sahip yapmayan, milleti asırlarca kendi hakkında gafil bulunduran hep bu cehalettir. Hükümdarların, şunun, bunun, milleti esir gibi, köle gibi kullanmaları, bütün vatanı kendi özel mülkleri gibi düşünmeleri, hep milletin bu bilgisizliğinden istifade edilmek sayesinde idi. Gerçek kurtuluşu istiyorsak, her şeyden evvel, bütün kuvvetimiz, bütün süratimizle bu cehaleti ortadan kaldırmaya mecburuz... (21. 03. 1923, Konya, Lise Öğr. ve Öğrencileri ile Konuşma.)

Biz cahil dediğimiz vakit, mutlaka mektepte okumamış olanları kastetmiyoruz. Kastettiğim ilim, hakikatı bilmektir. Yoksa okumuş olanlardan en büyük cahiller çıktığı gibi, hiç okuma bilmeyenlerden de hakikatı gören hakiki âlimler çıkar. (18. 03. 1923, Tarsus'ta Çiftçilerle Konuşması.)

Cezaevleri ile İlgili Sözlere:

...Hapishaneler meselesi pek mühimdir. Durumlarının iyileştirilmesi için kişisel hürriyeti kaldırılan vatan çocukları ceza sürelerinin sonunda, topluma faydalı olacak bir üye olarak yetiştirme vasıtalarını temin için İçişleri Bakanlığı uzun uzadıya araştırma ve istatistikleri yaptı. Mevcut hapishanelerden uygun olanların ilmî usullere uygun bir surette tamirine ve yeniden hapishaneler yapımına girişmek için bir inşaat programı düzenlendi...

(01. 03. 1923, T.B.M.M. 4. Toplanma Yılıni Açarken.)

Cezaevlerinin terbiye, ıslah ve iş esaslarına göre düzeltilmesi yolundaki hayırlı faaliyetlerin genişletilmesi cemiyete; doğru yoldan saparak hürriyetini kaybetmiş olan binlerce vatandaşı faydalı birer uzuv olarak kazandırmaktadır. (01. 11. 1938, T.B.M.M. 5. Dönem 4. Toplanma Yılıni Açarken Atatürk Adına Başbakan Celâl Bayar Tarafından Okunan Söylev)

Cumhuriyet ile İlgili Sözlere:

Yeni Türkiye Anayasasının ilk maddelerini size tekrar edeceğim: Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir. Yürütme kudreti, yasama yetkisi milletin tek ve gerçek temsilcisi olan mecliste toplanmıştır. Bu iki kelimeyi bir kelimedede anlatmak mümkündür: Cumhuriyet... (27.09.1923, Neue Freie Presse Muhabirine Verdiği Demeç.)

Cumhuriyet, fikir hürriyeti taraftarıdır. Samimi ve yasal olmak şartı ile her fikre hürmet ederiz. Her kanaat bizce muhteremdir. Yalnız muhaliflerimizin insafı olması lazımdır. (04. 12. 1923, Tercüman-ı Hakikat Başmuharririne Demeç.)

Bütün dünya bilsin ki, benim için yandaşlık vardır; Cumhuriyet yandaşlığı, düşünsel ve toplumsal devrim yandaşlığı. Bu noktada yeni Türkiye topluluğunda, bir bireyi bunun dışında düşünmek istemiyorum.(1924) Cumhuriyet, ahlâki erdeme dayalı bir idaredir. Cumhuriyet erdemdir. Sultanlık korku ve tehdide dayalı bir idaredir. Cumhuriyet erdemli ve namuslu insanlar yetiştirir. Sultanlık korkuya, tehdide dayalı olduğu için korkak, alçak, sefil, rezil insanlar yetiştirir. Aralarındaki fark bundan ibarettir. (14. 10. 1925, İzmir Kız Öğretmen Okulunda Bir Konuşma.)

...Temeli büyük Türk milletinin ve onun kahraman evlatlardan meydana gelen büyük ordumuzun vicdanında akıl ve şuurunda kurulmuş olan cumhuriyetimizin ve milletin ruhundan mülhem prensiplerimizin bir vücudun izalesi ile helaldar olabileceği zehabında bulunanlar, çok zayıf dimağlı bedbahtlardır. (19.06.1926, Anadolu Ajansına Demeç.)

Demokrasi ilkesinin en çağdaş ve en akılcı uygulamasını sağlayan yönetim şekli cumhuriyettir.(1930) Cumhuriyet, yeni ve sağlam esaslarıyla, Türk Milletini emin ve sağlam istikbâl yoluna koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibarıyla, büsbütün yeni bir hayatın müjdeleyicisi olmuştur. (01. 11. 1936, 5. Dönem 2. Toplanma Yılına Açarken.)

Çalışmak ile İlgili Sözleri:

İlk işimiz milleti çalışkan yapmaktır.
(Ocak 1923, Gazetecilere Yaptığı Konuşma.)

Hiçbir şeye ihtiyacımız yok, yalnız bir şeye ihtiyacımız vardır; çalışkan olmak. Sosyal hastalıklarımızı araştırırsak asıl olarak bundan başka, bundan mühim bir hastalık keşfedemeyiz. O halde ilk işimiz bu hastalığı esaslı surette tedavi etmektir. Milleti çalışkan yapmaktır. Servet ve onun doğal sonucu olan refah ve saadet yalnız ve ancak çalışkan insanların hakkıdır.
(16. 01. 1923, İstanbul Gazete Temsilcilerine.)

Çalışmak vakti gelmiş, artık çalışmak lazım... Bilhassa gençler çalışmalıdır.
(11. 04. 1923, Vatan Muhabirine Verilen Demeç.)

Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın gereklerine göre bilim ve teknik ve her türlü uygar buluşlardan azamî derecede istifade etmek zorunludur.
(1923)

...Gece gündüz zaten çalışıyorsunuz; çalışınız, hakikati bütün cihana tanıtalım...
(30. 08. 1925, Daday'da Bir Konuşma.)

Kendiniz için değil millet için elbirliğiyle çalışınız. Çalışmaların en yükseği budur.
(1935)

Demokrasi ile İlgili Sözü:

Artık bugün, demokrasi fikri, daima yükselen bir denizi andırmaktadır. 20. yüzyıl, birçok baskıcı hükümetlerin, bu denizde boğulduğunu görmüştür.
(1930)

Devletçilik ile İlgili Sözleri:

...Ekonomik siyasetimizin önemli amaçlarından biri de genel çıkarlarımızı doğrudan doğruya ilgilendirecek kurumlar ve ekonomik girişimleri malî ve ilmî gücümüzün elverdiği ölçüde devletleştirmektir. Bu cümleden olarak, topraklarımızın altında terk edilmiş halde duran maden hazinelerini az zamanda işleterek, milletimizin yararına açık bulundurabilmek de bu yöntem ile gerçekleşir...
(01. 03. 1922, T.B.M.M. 3. Toplanma Yılıni Açarken.)

...Partimizin takip ettiği program, bir yönden tamamıyla demokratik, halkçı bir program olmakla beraber iktisadî açıdan devletçidir. Bu itibarla partimize dayanmakta olan cumhuriyet hükümetinin bütün açılardan vatandaşların hayatıyla, istikbâliyle ve refahıyla ilgilenmesi doğaldır. Halkımız huy olarak devletçidir ki, her türlü ihtiyacı devletten istemeyi kendisinde bir hak görüyor... (27. 01. 1931, İzmir'de Fırka Kongresinde Konuşma.)

Devrimler ile İlgili Sözleri:

İnkılâbın kanunu mevcut kanunların üstündedir. Bizi öldürmedikçe, bizim kafalarımızdaki akımı boğmadıkça, başladığımız inkılâp ve yenilik bir an bile durmayacaktır. Bizden sonraki dönemlerde de böyle olacaktır. (1923)

Uçurumun kenarında yıkık bir ülke... Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllarca süren savaş... Ondan sonra, içeride ve dışarda saygı ile tanınan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için arasız devrimler... İşte Türk genel devriminin bir kısa deyimi. (1935)

Dış Borçlar ile İlgili Sözü:

...Hükümetimizin her medenî devlet gibi dış borçlanmalar yapması gereği vardır. Şu kadar ki, ödünç alınan yabancı paralarını şimdiye kadar Babîâli'nin yaptığı gibi ödemeye mecbur değilmışiz gibi, maksatsız israf ve kullanma ile borçlarımızın yükünü artırarak mali bağımsızlığımızı tehlikeye atmaya kesinlikle karşıyız. Biz memlekette, ilerlemeyi, üretimi ve halkın refahını temin edecek, zenginlik kaynaklarımızı geliştirecek faydalı borçlanmalara taraftarız. (01. 03. 1922, T.B.M.M. 3. Toplanma Yılıını Açarken.)

Dış Politika ile İlgili Sözleri:

...Dış politika, iç teşkilât ve iç politikaya, dayandırılmak mecburiyetindedir, yani iç teşkilâtın tahammül edemeyeceği genişlikte olmamalıdır. Yoksa hayalî dış politikalar peşinde dolaşanlar, dayanak noktalarını kaybederler... (17. 02. 1923, İzmir İktisat Kongresini Açış Söylevi.)

...Dış politika bir toplumun içyapısı ile sıkı sıkıya ilgilidir. Çünkü içyapısına dayanmayan dış siyasetler daima mahkûm kalırlar...
(23. 03. 1923, Afyonkarahisar Belediye Meclisi Üyeleriyle Konuşma)

Dışişlerinde dürüst ve açık olan politikamız barış fikrine dayanır. Milletlerarası herhangi bir meselemizi barış yoluyla halletmeyi aramak bizim menfaat ve anlayışımıza uyan bir yoldur.
(1929)

Diktatörlük ile İlgili Sözü:

Ben diktatör değilim. Benim kuvvetim olduğunu söylüyorlar; evet bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamayacağım hiçbir şey yoktur. Çünkü ben zoraki ve insafsızca hareket etmek bilmem. Bence diktatör, diğerlerini iradesine boyun eğdirenidir. Ben, kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim.
(21. 06. 1935, Gladys Baker'e Verilen Demeç.)

Din ile İlgili Sözleri:

... Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, Müslüman erkeğin ve Müslüman kadının beraber olarak bilim ve bilgi kazanmasıdır...
(31. 01. 1923, İzmir'de Halk ile Konuşma.)

...Bizim dinimiz en makul ve tabî bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabî olabilmesi için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lazımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur.
(31. 1. 1923 İzmir'de Halk ile Konuşama.)

...İnsanlara feyz ruhu vermiş olan dinimiz son dindir. Eksiksiz dindir. Çünkü dinimiz akla mantığa, hakikate tamamen uyuyor ve uygun düşüyor... (07. 02. 1923, Balıkesir'de Halka Konuşma.)

Bizim dinimiz, milletimize değersiz, miskin ve aşağı olmayı tavsiye etmez. Aksine Allah da Peygamber de insanların ve milletlerin değer ve şerefini korumalarını emrediyor.
(5. Şubat 1923 Akhisar'da Konuşma.)

Türk milleti daha dindar olmalıdır, yani bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat hakikate nasıl inanıyorsam, buna da öyle inanıyorum...
(29. 10. 1923, Fransız Muhabiri Maurice Pernet'ya Demeç.)

Dini fikir ve inançlara hürmetkâr olmak, öteden beri tabî ve genel bir anlayıştır. Bunun aksini düşünmek için sebep yoktur.
(11. 12. 1924, Times Muhabirine Cevap.)

Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye muhalif değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kaste ve fiile dayanan bağnaz hareketlerden sakınıyoruz.

(1925)

Dinsizlik ile İlgili Sözleri:

...Bence, dinsizim diyen mutlaka dindardır. İnsanın dinsiz olmasının imkânı yoktur... Dinsiz kimse olmaz. Bu genelleme içinde şu din veya bu din demek değildir. Tabiatıyla biz, içine girdiğimiz dinin en çok isabetli ve çok olgun olduğunu biliyoruz ve imanımız da vardır...
(02. 02. 1923, İzmir, Türkiye'nin Geleceği Üzerine Konuşma.)

Düşman ile İlgili Sözleri:

...Memleketimizde meydana gelen yeni durumun sonuçlarından yabancıları ürküterek Avrupa'da aleyhimize bir fikir akımı ortaya çıkarmak isteyenler bizim düşmanlarımızdır...

(02. 11. 1922, Le Petit Parisien Muhabirine Bursa'da Verilen Demeç.)

Düşmana merhamet acz ve zaafıdır...
(16. 03. 1923, Adana Çiftçileriyle Konuşma.)

Biz kimsenin düşmanı değiliz. Yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız.
(1936)

Egemenlik ile İlgili Sözü:

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
(20.01.1923)

Eğitim ile İlgili Sözleri:

Eğitim işlerinde mutlaka başarılı olmak gereklidir. Bir milletin hakiki kurtuluşu ancak bu surette olur.(1922) ...Eğitim ve öğretimde uygulanacak olan usul, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir zorbalık aracı yahut medenî bir zevkten ziyade maddî hayata uygun olmayı sağlayan uygulamalı ve kullanılabilir bir araç haline getirmektir...
(01. 03. 1923, T.B.M.M. 4. Toplanma Yılıını Açarken.)

...Bizim takip edeceğimiz siyasetin temeli evvelâ mevcut cehaleti ortadan kaldırmaktır. Ayrıntıya girmekten sakınarak, bu fikrîmi birkaç kelime ile açıklamak için diyebilirim ki, mutlaka bütün köylüye okumak, yazmak ve vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıtacak kadar coğrafî, tarihî, dinî ve ahlaki bilgiler vermek ve dört işlemi öğretmek eğitim programımızın ilk hedefidir.
(01. 03. 1922, T.B.M.M. 3. Toplanma Yılıını Açarken.)

Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı surette bütün öğrenim derecelerindeki öğretim ve eğitimlerinin uygulamalı olması mühimdir. Memleket çocukları, her tahsil derecesinde ekonomik hayatta katkılı, etkili ve muvaffak olacak surette donatılmalıdır. Millî ahlâkımız, medenî esaslarla ve her türlü fikirlerle artırılmalı ve takviye olunmalıdır. Bu çok önemlidir; özellikle dikkatinizi çekerim. Korkutmaya dayalı ahlâk, bir fazilet olmadıktan başka güvene de layık değildir.
(25. 08. 1924, Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine.)

Görülüyor ki, en mühim ve en verimli vazifelerimiz eğitim işleridir. Eğitim işlerinde derhal muvaffak olmak lazımdır. Bir milletin gerçek kurtuluşu, ancak bu surette olur. Bu zaferin temini için hepimizin tekcan ve tekfikir olarak esaslı bir program üzerinde çalışması lazımdır. Bence bu programın esas noktaları ikidir:

1. Sosyal hayatımızın ihtiyaçlarına uygun olması.

2. Çağdaş gerekliliklere uygun olmasıdır.
(27. 10. 1922, Bursa, Öğretmenlere Hitap.)

Ekonomi ile İlgili Sözleri:

Hiçbir medenî devlet yoktur ki, ordu ve donanmasından önce ekonomisini düşünmüş olmasın.(1924) ...Ekonomik kalkınma; Türkiye'nin; hür bağımsız, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı Türkiye idealinin, bel kemiğidir... (01. 11. 1937, T.B.M.M. 5. Dönem, 3. Toplanma Yılı'nı Açarken.)

Endüstri ile İlgili Sözleri:

...Her yeni endüstri eseri, muhitine refah ve medeniyet ve bütün memlekete mutluluk ve kuvvet vermektedir... (01. 11. 1936, T.B.M.M. 5. Dönem, 2. Toplanma Yılı'nı Açarken.)

Endüstrileşmek, en büyük millî dâvalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayii kuracağız ve işleteceğiz... (01. 11. 1937, T.B.M.M. 5. Dönem, 3. Toplanma Yılı'nı Açarken.)

Esaret ile İlgili Sözleri:

Türkiye, esir olarak mahvolmaktansa, son nefesine kadar mücadele ve savaş vermeye azmetmiştir... (25. 12. 1922, Le Journal Muhabiri Paul Herriot'a Çankaya'da Verilen Beyanat.)

...Milletlerin esareti üzerine kurulmuş kurumlar her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar... (30. 08. 1924, Dumlupınar'da Konuşma.)

...Türk esaret kabul etmeyen bir millettir, Türk milleti esir olmamıştır... (14. 10. 1925, İzmir'de İleri Gelen Memurlarla Bir Konuşma.)

Gençler ile İlgili Sözleri:

Bütün ümidim gençliktedir.(1919) Muhterem gençler, hayat mücadeleden ibarettir. Bundan dolayı hayatta yalnız iki şey vardır. Galip olmak, mağlûp olmak. Size Türk gençliğine terk ettiğimiz ve bıraktığımız vicdanî emanet, yalnız ve daima galip olmaktır ve eminim daima galip olacaksınız... (18. 03. 1923, Tarsus'ta Gençlere Konuşma.)

Gençler! Cesaretimizi kuvvetlendiren ve devam ettiren sizsiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli örneği olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz. (30. 08. 1924, Dumlupınar'da Konuşma.)

Gençliği yetiştiriniz. Onlara ilim ve irfanın müspet fikirlerini veriniz. Geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız.(1927) Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen, Türk İstiklâlini, Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbâlinin yegâne temeli budur. Bu temel senin en kıymetli hazinendir... (1927, Gençliğe Hitabesi.)

Gençliğin çalışkan, duyarlı ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kurallarına uymaya da dikkatli olmalıdır.(1933) ...Sizler, yani yeni Türkiye'nin genç evlâtları, yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz. Dinlenmemek üzere, yürümeye karar verenler asla ve asla yorulmazlar. Türk gençliği gayeye, bizim yükselme idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir. Biz de bunu görmekle bahtiyar olacağız... (26.03.1937, Ankara'da Tahsilde Bulunan Bursalı Gençlerin Tertip Ettikleri Uludağ Gecesinde Söylenmiştir.)

Gençler! Benim gelecekteki emellerimi gerçekleştirmeyi üstlenen gençler! Bir gün memleketi sizin gibi beni anlamış bir gençliğe bırakacağımdan dolayı çok memnum ve mesudum.(1937)

Güzel Sanatlar ile İlgili Sözleri:

...Yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihî bir vasfı da, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, doğal zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu sürekli ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek geliştirmek millî ülkümüzdür. (29. 10. 1933, Ankara Onuncu Yıl Söylevi.)

Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak burada en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan Türk musikisidir... (01. 11. 1934, T.B.M.M. 4. Dönem, 4. Toplanma Yılı'nı Açarken.)

Güzel sanatların her şubesi için Kamutayın göstereceği alâka ve emek, milletin insanî ve medenî hayatı ve çalışkanlık veriminin artması için çok tesirlidir. (01. 11. 1936, T.B.M.M. 5. Dönem, 2. Toplanma Yılıını Açarken.)

Güzel sanatlarda başarı büyük inkılâpların başarılı olduğunun en kesin delilidir. Bunda başarı kazanamayan milletlere ne yazıktır. Onlar, bütün başarılarına rağmen uygarlık alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan daima mahrum kalacaklardır.(1936)

Halife ile İlgili Sözü: İstanbul'da saltanat ve zevklerinin, çıkarlarının devam ettirilmesini düşmanların anavatanımızı istila etmek emellerine uydurmakta, onlarla işbirliği yapmakta, düşman devletlerin her isteğine boyun eğmekte asla tereddüt göstermeyen, vicdanları sızlamayan, milletimizin hür ve müstakil yaşama azmini kırma için hainane teşebbüslerden çekinmeyen sultan ve halifelerin artık bu vatanda asla yeri yoktur ve olamaz (26. 08. 1925, İnebolu'da Bir Konuşma.)

Halkçılık ile İlgili Sözüleri:

Bizim görüşümüz-ki halkçılıktır – kuvvetin, kudretin, egemenliğin, yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır. (17. 07. 1920, T.B.M.M.)

...Zannederim bugün ki varlığımızın asıl niteliği, milletin genel eğilimlerini ispat etmiştir, o da halkçılıktır ve halk hükûmetidir. Hükümetlerin halkın eline geçmesidir... (17. 07. 1920, T.B.M.M.)

...Halkçılık, toplumsal düzenin çalışmasına, hukukuna dayandırmak isteyen bir sosyal sistemdir. Efendiler biz bu hakkımızı korumak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için genel kurulumuzca, milli kurulumuzca bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe savaşmayı gerekli gören bir yolu takip eden insanlarız.(1921) İç siyasetimiz de ilkemiz olan halkçılık, yani milletin bizzat kendi geleceğine sahip olması esası anayasamız ile tespit edilmiştir.(1921) Halkçılık teşkilâtı en ufak daireye kadar yaygınlaştırıldığı takdirde sonucun daha büyük ve verimli olacağına şüphe yoktur. Memleket ve milletin içinde bulunduğu zorlukları ve harp halini de düşünürsek meclisin çalışmalarının sonucu ve oradaki başarısını takdir etmemek mümkün değildir. (10. 01. 1922, Vakıf Başyazarı Ahmet Emin İle Mülâkat.)

Harp ile İlgili Sözleri:

Her zamandan daha ziyade inanıyorum ki, harp pahalı bir iştir. Harbin sürüklediği facialar ve dehşetten üzgünüm. Fakat harp etmeden elimizdeki silahları bıraktığımız zaman tamamen harap olacağımızı da biliyorum. (Ağustos 1921, Associated Muhabirine Demeç.)

Derhal şu veya bu sebepler için milleti harbe sürüklemek taraftarı değilim. Harp zorunlu ve hayati olmalı. Hakiki kanaatim şudur: milleti harbe götürünce vicdanımda azap duyamamalıyım. Öldüreceğiz diyenlere karşı ölmeyeceğiz diye harbe girebiliriz. Ama millet hayatı tehlikeye düşmeyince, harp bir cinayettir. (16. 03. 1923, Adana Çiftçileriyle Konuşma.)

...Bir harp oyunu yapmak suretiyle, vatanın ve milletin yüksek menfaatlerinin müdafaasını beraber göz önünde bulunduracağız. Bu çalışmamızda son senelerin başarılarla dolu muharebelerinin, meydan muharebelerinin, cumhuriyet ordusuna ve onun kıymetli komuta heyetine kazandırdığı tecrübelerin sonucunu inceleyeceğiz. Dünyanın fen ve sanatta en son gelişmelerini göz önünde bulunduracağız... (15. 02. 1924, İzmir, Ordu İleri Gelenleri İle Konuşma.)

...Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi milletlerin bütün mevcudiyetleriyle, ilim ve fen sahasındaki seviyeleriyle, ahlaklarıyla, harslarıyla, hulâsa bütün maddi ve manevi kudret ve faziletleri ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin hakiki kuvvet ve kıymetleri ölçülür... (30. 08. 1924, Dumlupınar'da Konuşma.)

Eğer harp bir bomba patlaması gibi birdenbire çıkarsa milletler, harbe engel olmak için, silahlı mukavemetlerini ve mali kuvvetlerini saldırgana karşı birleştirmekte tereddüt etmemelidirler. En hızlı ve en etkili tedbir, muhtemel bir saldırgana, saldırının yanına kâr kalmayacağını açıkça anlatacak uluslararası teşkilatın kurulmasıdır. (21. 06. 1935, Gladys Baker'a Demeç.)

Harf İnkılabı ile İlgili Sözleri:

...Çok işler yapılmıştır, ama bugün yapmaya mecbur olduğumuz son değil, ancak çok lüzumlu bir iş daha vardır. Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Vatandaşa kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanseverlik ve milliyetseverlik vazifesi biliniz... (9/10. 08. 1928, Yeni Yazı İnkılabı Hakkında.)

...Bizim uyumlu, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir; Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak, anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak, bunu anlamak mecburiyetindediniz... (9/10. 08. 1928, İstanbul Sarayburnu Parkı, Türk Yazı İnkılâbı Hakkında Konuşma.)

Az zaman sonra, yeni Türk harfleriyle, gözler kamaştırıcı Türk manevî ilerlemesinin ulaşabileceği güç ve saygının uluslararası düzeyini gözlerimi kapayarak şimdiden o kadar parlak görüyorum ki, bu manzara beni kendimden geçiriyor. (23. 08. 1928, Anadolu Ajansı Muhabirine Demeç.)

Büyük milletimizin bir kat daha gelişmesini ve yükselmesini temin edecek olan yazı inkılâbı... (16. 09. 1928, İstanbul, Belediye Başkanına Demeç.)

...Meclisinizin en büyük eseri olan Türk harfleri, memleketin genel hayatına tamamen uygulanmıştır. İlk zorluklar, milletin fikir kuvveti ve medeniyete olan sevgisi sayesinde kolaylıkla yenilmiştir... (01. 11. 1929, T.B.M.M. 3. Dönem, 3. Toplanma Yılıni Açarken.)

Hukuk İnkılabı ile İlgili Sözü: Büsbütün yeni kanunlar vücuda getirerek hukukî esasları temelinden değiştirmek teşebbüsündeyiz. Ve yeni hukukî esaslar ile alfabesinden tahsile başlayacak bir yeni hukuk neslini yetiştirmek için bu kurumları açıyoruz. Bütün bu uygulamalardaki dayanağımız milletin anlayış, kabiliyeti ve kesin arzusudur. Bu teşebbüslerde arkadaşlarımız, yeni hukuku, bizimle beraber, bahsettiğim mahiyette anlatmış olan güzide hukukçularımızdır. (05. 11. 1925, Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında Yapılan Konuşma.)

Hükümet ile İlgili Sözleri:

...Hükümetin iki hedefi vardır. Biri milletin korunması, ikincisi milletin refahını temin etmek... (16.03.1923, Adana İleri Gelenleriyle Konuşma.)

Milletlerden ibaret olan toplumlar, birer hükümet teşkili mecburiyetindedirler. Ama bu mecburiyet toplumun kendini muhafaza etmesi içindir Hükümetlerin kuruluş gayesi, kavramı, bundan ibarettir... (23.03.1923, Afyonkarahisar Beledîye Meclisi Üyeleriyle Konuşma.)

Hürriyet ile İlgili Sözleri:

Hürriyet olmayan bir memlekette ölüm ve çöküş vardır. Her ilerlemenin ve kurtuluşun anası hürriyet'tir. (1906, Vatan ve Hürriyet Cemiyetinin Selanik Şubesini Kurarken.)

Hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir. Ben milletimin ve büyük atalarım en kıymetli mirasından olan istiklâl aşkı ile yaratılmış bir adamım. Çocukluğumdan bugüne kadar ailevi, hususi ve resmi hayatımın her safhasını tanıyanlarca bu aşkımla bilinmektedir. Bence bir millette şeref, haysiyet, namusun ve insanlığın var olması ve devam etmesi, mutlak o milletin hürriyet ve istiklâline sahip olmasıyla mümkündür. Ben şahsen bu saydığım niteliklere çok önem veririm ve bu niteliklerin kendimde varlığını iddia edebilmek için, milletimin de aynı nitelikler ile donanmış olmasını şart ve esas bilirim... (22.04.1921, Hâkimiyet-i Milliye.)

...Eğer bazen ihtiyatkâr hareket ediyorsak, aşırı ölçüde şüpheli davranıyorsak, bize çok pahalıya mal olan hürriyetimizi kaybetmek hususundaki korkumuzdandır. Bu hürriyetin bir küçük kısmını sakat etmektense, hepsini birden feda etmeyi tercih ederiz. (29.10.1923, Fransız Muhabiri Maurice Pernot'a Demeç.)

İrk ile İlgili Sözleri:

Efendiler, bir memleketin, bir memleket halkının düşmandan zarar görmesi acıdır. Fakat kendi ırkından büyük tanıdığı ve başlarında taşıdığı insanlardan vefasızlık, felaket görmesi ondan daha acıdır. Bu kalp ve vicdanlar için unutulmaz bir yaradır. (11.09.1924, Bursalılarla Konuşma.)

Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır. (04.10.1932, Dolmabahçe Sarayı, Diyarıbekir Gazetesinin Sahibine Demeç.)

İlim ve Fen ile İlgili Sözleri:

... İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her millet ferdinin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur. (27.10.1922, Bursa Öğretmenlerine.)

...Memleketimizin en ileri, en hoş, en güzel yerlerini üç buçuk sene kirli ayaklarıyla çiğneyen düşmanı mağlup eden zaferin sırrı nerededir bilir misiniz? Orduların sevk ve idaresinde ilim ve fen esaslarını rehber almaktır. Milletimizi yetiştirmek için asıl olan mekteplerimizin, üniversitelerimizin kuruluşunda aynı yolu takip edeceğiz. Evet, milletimizin, siyasi, sosyal hayatında, milletimizin fikri terbiyesinde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır... (27.10.1922, Bursa Öğretmenlerine.)

...Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu süngü zaferi değil, iktisat ve ilim ve kültür zaferleri olacaktır... (25/26.01.1923, Alaşehir'de Halka Konuşma.)

Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için, en hakiki mürşit bilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde yol gösterici aramak gaflettir, cehalettir, delalettir... (22.09.1924, Samsun Öğretmenleriyle Konuşma.)

Türk milletinin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale, pozitif ilimdir. (29.10.1933, Onuncu Yıl Nutku.)

İnkılaplar ile İlgili Sözleri:

...Kan ile yapılan inkılâplar daha sağlam olur, kansız inkılâplar ebedileştirilemez. Fakat biz inkılâba ulaşmak için lüzumu kadar kan döktük. Bu kanlarımız, yalnız muhabere meydanlarında değil, aynı zamanda memleketin dâhilinde de döküldü. Biliyorsunuz ki Hendek'te, Bolu'da, Konya'da, Yozgat'ta vesaire memleketlerimizde birçok isyanlar meydana geldi. Ve bunların hepsi bastırıldı. Temenni ederim ki, bu dökülen kanlar yeterli olsun ve bundan fazla kan dökülmesin... (22.01.1923, Bursa Şark Sinemasında Halkla Konuşma) Arkadaşlar; inkılâbımız Türkiye'nin asırlar için saadetini garanti etmiştir. Bize düşen onu idrak ve takdir ederek çalışmaktır. (11.09.1924, Bursalılarla Konuşma.)

...Efendiler, vatanın birliğini, hürriyet ve istiklâlini temin eden milletimizi Cumhuriyet idaresine kavuşturan inkılâbımız; iktisadi refah ve saadetimizi, medeniyet âleminde lâyük olduğumuz yeri de temin edecektir... (16.09.1924, Trabzonlularla Konuşma.)

...Bu inkılâp, kelimenin ilk anda ima ettiği ihtilâl anlamından başka, ondan daha geniş bir değişimi ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri bertaraf eden, en gelişmiş tarz olmuştur. (05.11.1925, Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında.)

Türk milleti çok büyük olaylarla ispat etti ki, yenilikçi ve inkılâpçı bir millettir. Son senelerden önceki devirlerde de milletimiz yenileşme yolları üzerinde yürümeye, sosyal inkılâba teşebbüs etmemiş değildir. Fakat hakiki faydalar görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bu sebep işe esasından, temelinden başlanmamış olmasıdır. (30.08.1925, Kastamonu'da İkinci Konuşma.)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve bütün mana ve biçimiyle uygar bir toplum haline getirmektir. İnkılâplarımızın asıl gayesi budur... (30.08.1925, Kastamonu'da, 2. Konuşma.)

İrtica ile İlgili Sözleri:

...Hayat felsefesinin garip bir tecellisidir ki, her faydalı ve her yeni şeye karşı mutlaka bir kuvvet çıkar. Buna bizim dilimizde "İrtica" derler. İşte bu irticanın imhası için gerekli tedbirleri evvelden almış olmak lazımdır... (18.01.1923, İzmit'te Halk İle Konuşma.)

Unutmamalıdır ki, milletin hâkimiyetini bir şahısta yahut belirli şahısların elinde bulundurmakta menfaat bekleyen cahil ve gafil insanlar vardır. Hükümdarlar, kendilerini aslı olmayan bir kuvvetin temsilcisi tanırırlar ve bundan zevk alırlar. Fakat onların etrafındaki menfaatperestler, bunu din kisvesine büründürerek milleti iğfale, küçük görmeye çalışırlar. Nitekim şimdiye kadar çalışmışlardır. Nihayet milletin kulağı bu söylentilerle dolar ve o telkinleri dinin icabı ve gerçeklerin ifadesi olarak kabul ederler. Bu gibilere gerici ve hareketlerine irtica derler... (31.01.1923, İzmir'de Halk İle Konuşma.)

İstiklal ile İlgili Sözleri:

Ya İstiklâl, ya Ölüm! (1919) ...Türkiye halkı asırlardan beri hür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı hayatın bir gereği kabul etmiş ve bir milletin kahraman evlâtlarıdır. Bu millet bağımsızlıktan uzak yaşamamıştır. Yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (18.06.1922, Claude Farrere Şerefine Verilen Çay Ziyafetinde.)

Kanun ile İlgili Sözleri:

...Kanun koyan insanlar birtakım seçkin özelliklere sahip olmak mecburiyetindedirler. O özelliklerden birincisi şudur efendiler: Kanun teklif eden, Kanun yapan, kanun koyan bir insan insanlığın bütün hislerini bütün ihtiraslarını herkesten daha çok sezer ve bilir. Fakat nefsinin herkesten çok ve tamamen bütünüyle bunlardan ayırt etmek kudret ve yeteneğine sahip olmalıdır. Bu seçkin özelliklere sahip olmayan, insanlar insan topluluğu için kanun yapmak hak ve yetkisinden men edilmiştir. Efendiler kanunlar hislere dayanarak ve uyularak yapılmaz. (1. 12. 1921, TBMM.)

Günün ihtiyaçlarına uygun kanun yapmak ve onu iyi uygulamak refah ve ilerleme vasıtalarının en mühimlerindenidir.(1925)

Kapitülasyonlar ile İlgili Sözleri:

...Kapitülasyonların hiçbir kısmında istisnayı kabul etmiyoruz. Adlî, malî veya askerî kapitülasyonların hiçbirini tanımıyoruz. (26. 09. 1922, Chicago Tribün'un İzmir'e Gönderdiği Muhabirine Verilen Demeç.)

Bana Avrupalıların ve bilhassa Fransızların doğudaki yararlarından bahsediyorsunuz. Her şeyden evvel şurası bilinmek lâzımdır ki, Büyük Millet Meclisi hükümeti kapitülasyonların devamını asla kabul etmeyecektir. Şayet yabancı uyruklular eskiden olduğu gibi, bundan sonra da kapitülasyonlardan istifade etmeyi düşünüyorlarsa, aldanıyorlar. Kapitülasyonlar bizim için mevcut değildir ve asla mevcut olmayacaktır. Türkiye'nin istiklâli her sahada tamamen ve eksiksiz onaylanmak şartıyla kapılarımız bütün yabancılara açık kalacaktır... (2.11.1922, Petit Parisien Muhabirine Bursa'da Verilen Demeç.)

...Millî hudutlarımız dâhilinde bulunan toprakların bize verilmesinde ısrar edeceğiz. Ondan sonra, bu topraklar üzerinde tamamıyla, bağımsız, yani kapitülasyonsuz bir Türkiye yaşamasını istiyoruz. İşte bütün istediklerimiz budur... (2.11.1922, Petit Parisien Muhabirine Bursa'da Verilen Demeç) ...Kapitülasyonların Türk milleti için ne derece nefret edilen bir şey olduğunu size tarif edemem. Bunları diğer şekil ve namlar altında gizleyerek bize kabul ettirmeye muvaffak olacaklarını planlayan ve hayal edenler bu konuda pek çok aldanıyorlar. Zira Türkler kapitülasyonların devamının kendilerini pek az vakitte ölüme sevk edeceğini pek iyi anlamışlardır... (25.12.1922, Le Journal Muhabiri Paul Herriot'a Çankaya'da Verilen Beyanat.)

Komünizm ile İlgili Sözü: Komünizm toplumsal bir meseledir. Memleketimizin hali, memleketimizin toplumsal şartları, dinî ve millî ananelerinin kuvveti Rusya'daki komünizmin bizce tatbikine müsait olmadığı kanaatini doğrular bir mahiyettedir...(6.02.1921, Hâkimiyet-î Milliye.)

Köylüler ile İlgili Sözleri:

Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, hakiki üretici olan köylüdür. O halde, herkesten daha çok refah, mutluluk ve servete hak kazanmış olan köylüdür.(1922) Köylü hepimizin velinimetidir. Bu soylu unsurun refahını düşüneneğiz. (20.07.1931, Eskişehir'den geçerken. « Zahire ticaretinde ziyan ettiğini » söyleyen Uluçayırılı Hasan Efendi'ye hitaben söylenmiştir.)

Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir milletinde Anadolu köylü kadınının üstünde kadın mesaisi zikretmek imkânı yoktur.(1923)

Kültür ile İlgili Sözleri:

Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür... Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, uyanık davranmak düşünmek ve zekâyı eğitmektir.(1936) ...Kültür zeminle orantılıdır. O zemin, milletin seciyesidir. (16.07.1921, Ankara, Maarif Kongresini Açarken.)

Asıl uğraşmaya mecbur olduğumuz şey yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır.(1932) Kültür, tabiatın yüksek verimleriyle mesut olmaktır. Bu ifade içinde çok şey saklıdır. Temizlik, saflık, yükseklik, insanlık vb. bunların hepsi insanlık niteliklerindedir.(1936)

Laiklik ile İlgili Sözlere:

Laiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyeti de demektir.(1930) Laiklik, asla dinsizlik olmadığı gibi, sahte dindarlık ve büyüçülükle mücadele kapısını açtığı için, gerçek dindarlığın gelişmesi imkânını sağlamıştır.(1930)

Lozan Barışı ile İlgili Sözlere:

Lozan antlaşması, Türk milleti aleyhine, asırlardan beri hazırlanmış ve Sevr antlaşmasıyla tamamlandığı zannedilmiş, büyük bir suikastın yıkılışını ifade eden bir belgedir. Osmanlı devrine ait tarihe eşi geçmemiş bir siyasi zafer eseridir. (24.07.1933, Hâkimiyet-î Milliye.)

... Lozan barışı Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Türk milleti için siyasi bir zafer teşkil eden bu antlaşmanın Osmanlı Tarihinde benzeri yoktur. Milletimiz bununla haklı olarak iftihar edebilir ve Türk milletin yüksek bir eseri olan bu antlaşmanın yüksek kıymetini takdir etmesi lâzım gelen gençliğin bunu mazide yapılmış antlaşmalarla kıyaslanması gerekir. (26.07.1927, Dolmabahçe Sarayı, Lozan Barış Antlaşması Hakkında.)

Medeniyet ile İlgili Sözlere:

...Memleketler çeşitlidir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için bu tek medeniyete katılması lazımdır... (29.10.1923, Fransız Muhabiri Maurice Pernot'ya Demeç.)

...Medeniyet yolunda yürümek başarılı olmak hayatın şartıdır. Bu yol üzerinde bekleyenler veyahut bu yol üzerinde ileri değil geriye bakmak bilgisizlik ve gafletinde bulunanlar, umumî medeniyetin coşkunu seli altında boğulmaya mahkûmdurlar. (30.08.1924, Dumlupınar'da Konuşma.)

Efendiler, medeniyet yolunda başarı yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadi hayatta ilim ve fen sahasında başarılı olmak için tek olgunlaşma ve ilerleme yolu budur...(30.08.1924, Dumlupınar'da Konuşma.)

Türk milletinin istidadı ve kati kararı medeniyet yolunda durmadan ilerlemektir.(1924)
...Fikrimiz, zihniyetimiz medeni olacaktır. Şunun bunun sözüne önem vermeyeceğiz.
Medeni olacağız. Bununla iftihar edeceğiz. Bütün Türk ve İslâm âlemine bakınız.
Zihinleri medeniyetin emrettiği şümül ve yükselmeye uyamadıklarından ne büyük
felaketler, ne ıstıraplar içindedirler. Bizim de şimdiye kadar geri kalmamız ve sonuç
olarak son felaket çamuruna batışımız bundandır... (24.08.1925, Kastamonu'da Bir
Konuşma.)

...Medeniyet öyle bir kuvvetli ateştir ki ona ilgisiz olanları yakar ve mahveder.
(24.08.1925, Kastamonu'da Bir Konuşma.)

...Milletimizi en kısa yoldan medeniyetin nimetlerine kavuşturmaya, mesut ve müreffeh
kılmaya çalışacağız ve bunu yapmaya mecburuz. (26.08.1925, İnebolu'da Bir
Konuşma.)

Efendiler, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkı medenidir. Tarihte medenidir,
hakikatte medenidir. Fakat ben sizin öz kardeşiniz, arkadaşınız, babanız gibi
medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, fikriyle, zihniyetiyle medeni olduğunu ispat
ve göstermek mecburiyetindedir. Medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı, aile
hayatıyla, yaşayış tarzıyla medeni olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Sonuç
olarak medeniyim diyen, Türkiye'nin hakikaten medeni olan halkı başından aşağıya dış
görünüşiyle dahi medeni ve gelişmiş insanlar olduğunu göstermeye mecburdurlar...
(28.08.1925, İnebolu'da Bir Konuşma.)

Medenî olmayan insanlar, medenî olanların ayakları altında kalmaya maruzdurlar.
(10.10.1925, Akhisar'da Bir Konuşma.)

Millet ile İlgili Sözleri:

Bugün vatanımızla bir millî kudret varsa o cereyan, felâketlerden ders alan milletin kalp
ve dimağından doğmuştur.(1919) Millete efendilik yoktur; hizmet etme vardır. Bu
millete hizmet eden, onun efendisi olur.(1921) ...Milleti millet yapan, ilerleten ve
yükselten kuvvetler vardır: fikir kuvvetleri ve sosyal kuvvetler... (27.10.1922, Bursa,
Öğretmenlere.)

Bilelim ki kazandığımız başarı, milletin kuvvetlerini birleştirmesinden ileri gelmiştir.
Eğer aynı başarıları, zaferleri ileride de kazanmak istiyorsak, aynı esasa dayanalım,
aynı yolda yürüyelim.(1923) Milletlerin siyasetinde ancak menfaatleri vardır. Kimsenin

kimseye dost olmayacağını bilelim.(1933) Millet sevgisi kadar büyük mükâfat yoktur.(1935) ...Kuvvet birdir ve o milletindir... (1.11.1937, TBMM, 5. Dönem 3. Toplanma Yılıni Açarken.)

Milli Hâkimiyet ile İlgili Sözleri:

...Kesinlikle tekrar ederim ki milletin hâkimiyeti sonsuzdur. (19.01.1923, Anadolu Ajansı) Hâkimiyeti milliye, milletin namusudur, haysiyetidir, şerefidir. (7.02.1923, İkdam.)

Hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayandığı temel millî egemenliktir.(1923) Yeni Türkiye hükümetinin öz cevheri millî egemenliktir. Milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğidir.(1923) Millî egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir taç ve tahtlar yanar, mahvolur. Milletlerin esirliği üzerine kurulmuş kurumlar her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar.(30.08.1924, Dumlupınar'da Konuşma)

Milli Kültür ile İlgili Sözleri:

Milli kültürün her çığırda açılarak yükselmesini Türk Cumhuriyeti'nin temel dileği olarak temin edeceğiz. (1.11.1932, TBMM, 4. Dönem 2. Toplanma Yılıni Açarken) ...Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. (29.10.1933, Ankara, 10. Yıl Söylevi) ...bir milletin kültür seviyesi, üç sahada; devlet, fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarı neticelerinin kazancıyla ölçülür. (01.11.1937,T.B.M.M. 5. Dönem, 3. Toplanma Yılıni Açarken.)

Milli Mücadele ile İlgili Sözleri:

Millî mücadeleyi yapan doğrudan doğruya milletin kendisidir, milletin evlâtlarıdır. Millet analarıyla, babalarıyla, bacılarıyla mücadeleyi kendisine ülkü edindi. ...Millî mücadele de şahsi hırs değil, millî ideal, millî onur gerçek sebep olmuştur... (14.10.1925, İzmir Kız Öğretmen Okulunda Bir Konuşma.)

Bir milletin ruhu zapt olunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça o millete hâkim olmanın imkânı yoktur. Hâlbuki asırların yarattığı millî bir ruha, kuvvetli ve daimî bir millî iradeye hiçbir kuvvet karşı koyamaz. (1.09.1924.)

Millî mücadelede şahsi hırs değil, millî ideal, millî onur asıl etken olmuştur.(1925)

Milletin varlığını devam ettirmek için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dini ve mezhebi bağlar yerine, Türk milliyeti bağı ile fertlerini toplamıştır. (1925, Ankara Hukuk Mektebini Açarken.)

Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa o topluluğa dayanan cumhuriyet de kuvvetli olur. (26.04.1926, Türk Ocakları Delegelerine.)

Milli ölküye tam bir iman ve onun gereklerini tereddütsüz yerine getirmenin neticesi elbette başarıdır.(1931) Seneler geçtikçe, millî ideal verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, millî birlik ve millî irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu, bizim için çok önemlidir; çünkü biz, esasen millî varlığımızın temelini, millî şuurda ve millî birlikte görmekteyiz.(1936)

Milliyetçilik ile İlgili Sözleri:

...Gerçi bize milliyetçi derler. Fakat biz öyle milliyetçileriz ki, bizimle birlikte çalışan bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların bütün milliyetlerinin gereklerini tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde bencil ve mağrurane bir milliyetçilik değildir... (15.08.1920, TBMM.)

Bilelim ki millî benliğini bulmayan milletler başka milletlerin avıdır.(1923)

Misak-ı Milli ile İlgili Sözleri:

Misak-ı Millî, barış yapmak için makul ve asgarî koşullarımızı içeren bir programdır. Barışa ulaşmak için bir araya getireceğimiz esasları içine alır... (Ocak 1922, Vakit Başyazarı Ahmet Emin'e Verdiği Mülâkat.)

Barıştan sonraki çalışmada başarılı olabilmek milletin istiklalinin korunmuş olmasına bağlıdır Misak-ı Millî'nin hedefi, onu temindir. (Ocak 1922, Vakit Başyazarı Ahmet Emin'e Verdiği Mülâkat.)

Misak-ı Millî dairesinde varlığını temin ettikten sonra gürültü çıkarıp fesatçılık edecek ve araziyi genişletme fikrinde bulunacak adamlar ortaya çıkmaz. Bence buna imkân yoktur. (Ocak 1922, Vakit Başyazarı Ahmet Emin'e Verdiği Mülâkat.)

Mondros Mütarekesi ile İlgili Sözleri:

...Ahmet İzzet Paşa Hükümeti milliyetler esasına dayanan âdilâne bir barışa kavuşmak emeliyle mütarekeye talip oldu. İstiklâl uğrunda namus ve yiğitlikle döğüşen milletimiz 30 Ekim 1918 tarihinde imza olunan mütarekename ile silahını bıraktı. (24.04.1920, TBMM.)

İtilâf donanmaları İstanbul'a girdikten sonra mütarekenâme ahkâmı bir tarafa bırakıldı. Gün geçtikçe artan bir şiddetle, saltanat hakları, hükümet haysiyeti, millî izzetinefsimiz, saldırılara uğradı. Heyeti itilâfiyeden gördükleri teşvik ve fiilî himaye sayesinde Osmanlı vatandaşı gayrimüslim unsurlar her yerde küstahane tecavüze başladılar. (24.04.1920, TBMM.)

Nefer(Asker) ile İlgili Sözleri:

Kahraman Türk neferi Anadolu muharebelerinin manasını anlamış, yeni bir mefkûre ile muharebe etmiştir.(1921) ...Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir: biri çiftçi, diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve çok iyi asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik: çünkü topraklarımız çoktur, İyi asker yetiştirdik: çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır. O toprakları sürenler, o toprakları koruyan hep sizlersiniz... (18.03.1923, Tarsus'ta Çiftçilerle Konuşma.)

En büyük askerlik budur: Çeşitli ihtimalleri çok iyi hesap etmeli, en iyi görüneni süratle tatbik etmeli.(1924) Ben askerliğin her şeyden çok sanatkârlığını severim. (1912)

Okul ile İlgili Sözleri:

...Mektep sayesinde, Mektebin vereceği ilim ve fen sayesinde ki, Türk milleti, Türk sanatı, Türk ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı bütün güzelliği ile gelişir. (27.10.1922, Bursa, Öğretmenlere.)

...Mektep genç dimağlara, insanlığa hürmeti, millet ve memlekete sevgiyi, şerefi ve bağımsızlığı öğretir... Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu kurtarmak için izlenmesi uygun olan en doğru yolu belletir... Memleket ve milleti kurtarmaya çalışanların aynı zamanda mesleklerinde birer namuskâr ve birer âlim olmaları lâzımdır. Bunu temin eden mekteptir. (27.10.1922, Bursa, Öğretmenlere.)

...Her fert dinini, diyanetini, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır. Orası da mekteptir. (31.01.1923, İzmir'de Halk İle Konuşma.)

Okullar öğretim ve eğitim kadar, okul dışındaki neslin sürekli bir aydınlık demeti altında tutulması gereklidir. (07.07.1927, Dolmabahçe, İstanbul Muallimler Heyetine söylenmiştir.)

Ordu(Türk Ordusu) ile İlgili Sözleri:

Dünyanın hiçbir ordusunda yüreği seninkinden daha temiz ve daha sağlam bir askere rast gelinmemiştir.(1921) Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin ordusu, istilalar yapmak veya saltanatlar yıkmak veya saltanatlar kurmak için şunun bunun elinde ihtiras aleti olmaktan uzaktır... (18.04.1922, TBMM, Ordu Hakkında.)

Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının vazifesi, Misak-ı Millî hükümlerini temin etmektir. (2.09.1922, İzmir'de İkdam Muhabiri Yakup Kadri'ye Verilen Beyanat.)

Ordumuz, Türk topraklarının ve Türkiye idealini tahakkuk ettirmek için sarf etmekte olduğumuz sistemli çalışmaların yenilmesi imkânsız teminatıdır. (01.11.1937, TBMM, 5. Dönem 3. Toplanma Yılıni Açarken.)

Ordumuz, Türk birliğinin, Türk kudret ve kabiliyetinin, Türk vatanseverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir. (01.11.1937, TBMM, 5. Dönem 3. Toplanma Yılıni Açarken.)

Büyük millî disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul haline getirilmesine, ayrıca itina ve himmet edileceğine, şüphem yoktur. (01.11.1937, TBMM, 5. Dönem 3. Toplanma Yılıni Açarken.)

Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk Ordusu! Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felâket ve musibetlerden ve düşman istilâsından nasıl korumuş ve kurtarmış isen Cumhuriyetin bugünkü verimli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silah ve vasıtaları ile donanmış olduğun halde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur... (9.10.1938, T.C. Ordularına Mesaj, Ankara Hipodromu'nda yapılan geçit resminden önce Başbakan Celâl Bayar tarafından okunmuştur.)

Öğretmenler ile İlgili Sözleri:

Dünyanın her tarafında öğretmenler insan topluluğunun en fedakâr ve saygıdeğer unsurlarıdır (01.03.1923.)

Yeni kuşak, en büyük cumhuriyetçilik dersini bugünkü öğretmenler topluluğundan ve onların yetiştirecekleri öğretmenlerden alacaktır.(1924) Öğretmenler! Cumhuriyet, fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar ister. Yeni nesli bu nitelik ve kabiliyette yetiştirmek sizin elinizdedir. (25.08.1924, Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine.)

Öğretmenler; Yeni nesli, Cumhuriyetin fedakâr öğretmen ve eğitimcilerini, sizler yetiştireceksiniz ve yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır... (25.08.1924, Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine.)

Öğretmenler! Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı suretle bütün tahsil derecelerindeki talim ve terbiyelerinin pratik olması mühimdir. Memleket evlâdı, her öğrenim aşamasında ekonomik hayatta verimli, etkili ve başarılı olacak surette donatılmalıdır. (25.08.1924, Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine.)

...Cumhuriyet sizden "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" nesiller ister. (25.08.1924, Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine.)

Sizin başarınız, Cumhuriyetin başarısı olacaktır (25.08.1924, Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine.)

...Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmenden, eğitimciden mahrum bir millet henüz millet namını almak yeteneğini elde edememiştir. Ona alelade bir kütle denir, millet denmez... (14.10.1925, İzmir Erkek Öğretmen Okulunda.)

Öğretmenler her fırsattan istifade ederek halka koşmalı, halk ile beraber olmalı ve halk, öğretmenin çocuğa yalnız alfabe okutur bir varlıktan ibaret olmayacağını anlamalıdır. (07.07.1927, Dolmabahçe Sarayı, İst. Muallimler Heyetine Demeç.)

Para ile İlgili Sözleri:

...Millî paramızın fiilen müstakar olan kıymeti muhafaza olunacaktır. (01.11.1936, TBMM, 5. Dönem 2. Toplanma Yılıni Açarken.)

Samimi bir bütçeye ve hakiki bir ödeme dengesine dayanan paramızın fiilî istikrar vaziyetini kesin surette muhafaza edeceğiz. (01.11.1937, TBMM, 5. Dönem 2. Toplanma Yılıni Açarken)

Peygamber ile İlgili Sözleri:

...Allah, Hazreti Âdem Aleyhisselâmdan itibaren bilinen ve bilinmeyen sayılamayacak kadar çok nebler, peygamberler ve resuller göndermiştir. Fakat Peygamberimiz vasıtasıyla en son dini ve medeni hakikatleri verdikten sonra artık insanlıkla aracı kullanarak temasta bulunmağa lüzum görmemiştir... (01.11.1922, TBMM)

...Peygamberimiz efendimiz hazretleri, cenabı hak tarafından insanlara dini hakikatleri tebliğe memur ve resul olmuştur... (07.02.1923, Balıkesir'de Halka Konuşma.)

O, Allah'ın birinci ve en büyük kuludur. Onun izinde bugün milyonlarca insan yürüyor. Benim, senin adın silinir, fakat sonuca kadar o, ölümsüzdür.(1926)

Sanat ile İlgili Sözleri:

Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur. (16.03.1923, Adana Esnaflarıyla Konuşma.)

Bir milleti yaşatmak için birtakım temeller lâzımdır ve bilirsiniz ki, bu temellerin en mühimlerinden biri sanattır... (16.03.1923, Adana Esnaflarıyla Konuşma.)

...Bir millet sanata önem vermedikçe büyük bir felakete mahkûmdur... (16.03.1923, Adana Esnaflarıyla Konuşma.)

Sevr Antlaşması ile İlgili Sözü: Siyasî, adlî, iktisadî ve malî bağımsızlığımızı imhaya ve sonuç olarak yaşama hakkımızı inkâr ve ortadan kaldırmaya yönelik olan Sevr Antlaşması bizce mevcut değildir... (17.01.1921, United Telgraph Muhabirine Demeç.)

Spor ve Sporcu ile ilgili Sözleri:

Biz henüz Avrupa derecesine gelmedik. Sporda tek ve açık bir gaye gözetmek lâzımdır. Sporu ya propaganda için yapacağız yahut da bedenî olgunlaşmamızı temin için yapacağız. (16.08.1923, Ankara Türk Ocağı Toplantısında Ali Sami(Yen) Beyin verdiği bilgi üzerine.)

Efendiler; dünyada spor hayatı, spor çevresi çok önemlidir. Bunu siz uzmanlara açıklamaya gerek görmüyorum. Bu kadar önemli olan spor hayatı, bizim için daha önemlidir. Çünkü ırk meselesidir. Irkın düzelmesi ve gelişmesi meselesidir. Ayıklanması meselesidir ve hatta biraz medeniyet meselesidir... (30.09.1926, Çankaya Cumhurbaşkanlığı Köşkü Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Kongresi adına gelen Heyet'e konuşması.)

...Türk sporculuğu uluslararası alanda lâıyk olduğu yerini kazanacaktır O zaman Türk sporculuğu, memleket ve millet hayatında etkili olduğu kadar biraz da medeni ve belki de benim tahminimden fazla bir medeniyet belirtisi olacaktır. (30.09.1926, Çankaya Cumhurbaşkanlığı Köşkü Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Kongresi adına gelen Heyet'e konuşması.)

Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim.(1937) Şeref İle ilgili Sözü : ...Yalnız şunu bir hakikat olarak bilin ki, şeref hiç bir zaman bir adamın değil, bütün milletindir. Eğer yapılan işler önemliyse, gösterilen zaferler açıksa, inkılâplar dikkat çekiciyse her fert kendini tebrik etmelidir. Çünkü böyle büyük işleri ancak çok kabiliyetli olan büyük milletler yapabilir ve bu milletin her ferdi böyle en kabiliyetli ve büyük bir millete mensup olduğunu düşünerek kendini tebrik etsin. (16.03.1923, Adana Çiftçileriyle Konuşma.)

Tarih ile İlgili Sözleri:

Tarih ne güzel aynadır. İnsanlar, özellikle ahlâkla gelişmemiş kavimler, en büyük kutsal kavramlar karşısında bile hasis duygulara tâbi olmaktan nefislerini men edemiyor. Tarihin sinesine geçen büyük hâdiselerde bu hadiseler içinde uygulayıcı ve etkili olanların hâl hareket ve muameleleri onların ahlâk seviyelerini ne açık gösterir.(1915) Tarih: Bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiç bir zaman inkâr edemez.(1919) Tarih yapan akıl, mantık, muhakeme değil, belki bunlardan çok hissiyattır. (15.03.1923, Adana'da Halkla Konuşma.)

Efendiler, tarih, milletlerin yükselme ve gerileme sebeplerini ararken birçok siyasi, askerî, sosyal sebepler bulmakta ve saymaktadır... (17.11.1923, İzmir İktisat Kongresini Açış Söylevi.)

Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanı şaşırtacak bir nitelik alır.(1931) Bir eser meydana getirerek, ertesi gün pişman olmaktansa, hiçbir eser meydana getirememek güçsüzlüğünü itiraf etmek daha iyidir.(1931) Tarih; hayal mahsulü olamaz. Tarih yazarken gerçek olayları bulmaya çalışmalıyız. Eğer bunları bulamazsak meçhuliyeti ve bu noktadan cehlimizi itiraf etmekten çekinmeyelim. (10 Kasım 1935, Ulus.)

Tarikatlar ile İlgili Sözü: Mevcut tarikatların gayesi kendilerine tâbi olan kimseleri dünyevi ve manevi olan hayatta saadete erdirmekten başka ne olabilir? Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru, en hakiki tarikat, medeniyet tarikatıdır. Medeniyetin emir ve talep ettiğini yapmak insan olmak için kâfidir. (30. 08. 1925, Kastamonu'da İkinci bir Konuşma.)

Tesettür ile İlgili Sözleri:

...Din icabı olan tesettür, kısaca ifade etmek lâzım gelirse, denebilir ki kadınları sıkıntıya sokmayacak ve adaba aykırı olmayacak basit şekilde olmalıdır. Tesettür, kadını hayatından, mevcudiyetinden soyutlayacak bir şekilde olmamalıdır... (31.01.1923, İzmir, Halk İle Konuşma.)

...Dinimizin tavsiye ettiği tesettür hem hayata hem fazilete uygundur. Kadınlarımız şeriatın tavsiyesi, dinin emri mucibinde tesettür etselerdi ne o kadar kapanacaklar, ne o kadar açılacaklardı. Tesettürüşer'î, kadınlar için mucibi muşkilât olmayacak, kadınların hayatı içtimaiye de, hayatı iktisadiyede, hayatı maişette ve hayatı ilimde erkeklerle teşriki faaliyet etmesine mâni bulunmayacak bir şekli basittedir. Bu şekli basit heyeti içtimaiyemizin ahlâk ve adabına mugayir değildir. (21.03.1923, Konya Kadınları İle Konuşma.)

Ticaret ile İlgili Sözleri:

...Sizin için zafer ve ilerleme sahası iktisadiyatta ve ticarettedir. Bunu takdir ediyorsanız, çok çalışmaya mecbursunuz. Aksi takdirde memleketin gerçek sahibi olduğunuzu söylemeniz bile, kimseyi inandıramazsınız... (17.03.1923, Mersin'de Bir Konuşma.)

...Ticaret için iki şey lazımdır. Biri, dışarıya çıkarılacak ürünlere yer temin etmektir. Bu olmazsa ticaret yoktur. Bunları dışarıya sevk edebilmek için seri ve emin vasıtalara muhtacız. Dolayısıyla bütün kuvvetimizle bir an evvel otomobiller, şoseler ve tren yolları yapmaya mecburuz. İkinci darak ticarete düşüneceğimiz ikinci iş, ihracat ve ithalâtımıza aracı vazifesini gören ticareti, yabancı tüccarların elinden kurtarmaktır... (20.03.1923, Konya Esnaf ve Tüccarlarıyla Konuşma.)

Dış ticaret politikamızın özelliği şudur: İç ve dış durumun gereklerini daima karşılamak suretiyle seyirlerine uyum sağlamak. İç ticarete gelince, bunda en önde gördüğümüz esas, teşkilâtlandırma ve belirli tipler üzerinde işleme ve rasyonel çalışmadır. (01.11.1937, T.B.M.M. Beşinci Dönem, Üçüncü Toplanma Yılıını Açarken.)

Dış ticarete takip ettiğimiz ana prensip, ticaret dengemizin aktif karakterini korumaktır. Çünkü Türkiye ödemeler dengesinin en mühim esasını, bu teşkil eder. (01.11.1937, T.B.M.M. 5. Döner, 3 Toplanma Yılıını Açarken)

Türkler ile İlgili Sözleri:

...Memleket sizindir, Türklerindir. Bu memleket tarihte Türk'tü, o halde Türk'tür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır. (16.03.1923, Adana Esnaflarıyla Konuşma) Biz Türkler, bütün tarihimiz boyunca, hürriyet ve istiklâle sembol olmuş bir milletiz.(1927) Bütün uygar eserleri, bütün dünyada ilk defa yapmış ve yaşamış olan insanlar Türk ırkındandır.(1930) Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım oldu.

Kendimi hiçbir zaman Osmanlılığın telkin ettiği başka ulusları öven ve Türklüğü aşağı gören eksiklik duygusuna kaptırmadım.(1931) Ne Mutlu Türküm Diyene. (29.10.1933, Onuncu Yıl Nutku.)

Türk! Övün, çalış, güven.(1934) Yüksel Türk... Senin için yüksekliğin sınırı yoktur.(1935)

Türk Kadını ile ilgili Sözleri:

Türk kadını dünyanın en aydın en faziletli ve en ağır kadını olmalıdır. Ağır sıklitte değil; ahlâkta, fazilette ağır, ağırbaşlı bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazifesi, Türk'ü zihniyetiyle, kol gücüyle, azmiyle koruma ve müdafaaya gücü yeterli nesiller yetiştirmektir. Milletın kaynağı, toplum hayatının esası olan kadın, ancak faziletli olursa vazifesini yerine getirebilir. Herhalde kadın çok yüksek olmalıdır... (14.10.1925, İzmir Kız Öğretmen Okulu'nda Bir Konuşma) Türk kadınının dünya kadınlığına elini vererek dünyanın barış ve güveni için çalışacağına emin olabilirsiniz.(1935) Bizce Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi, bugün de en muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir varlıktır.(1935)

Türk Milleti ile İlgili Sözleri:

Ben de bazı arkadaşlarım gibi batı milletlerini, bütün dünyanın milletlerini tanırım. Fransızları tanırım. Almanları, Rusları ve bütün dünya milletlerini şahsen tanırım ve bu tanışmam da harp sahalarında olmuştur, ateş altında olmuştur. Ölüm karşısında olmuştur. Yemin ederek size temin ederim ki, bizim milletimizin manevî kuvveti bütün milletlerin manevî kuvvetinin üstündedir... (08.07.1920, T.B.M.M.)

Türk milleti daha dindar olmalıdır, yani bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat hakikate nasıl inanıyorsam, buna da öyle inanıyorum... (29.10.1923, Fransız Muhabiri Maurico Perno'tya Demeç) Türk Milletinin istidadı ve kat'î kararı medeniyet yolunda, durmadan, yılmadan ilerlemektir.(1924) Türk milletinin gelişmesine asırlardan beri set çeken engelleri kaldırmak ve genel hayata çağdaş medeniyetin kanunlarını ve vasıtalarını vermek için sarf ettiğimiz gayretlerin milletın genel kabulünü kazandığı muhakkaktır.(1926) Bütün insanlığa ziraatı, sanatı ilk öğreten Türk milleti idi. Türk milletinin dünyaya eğiticilik etmiş olduğuna artık hakiki âlimlerin şüphesi kalmamıştır... (27.01.1931, İzmir'de Fırka Kongresinde Konuşma)

...Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü, Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Ve çünkü, Türk milletinin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir... (29.10.1933, Ankara, Onuncu Yıl Nutku.)

Türkiye Cumhuriyeti ile İlgili Sözleri :

Türkiye Türklerindir ; işte milliyetperverlerin ilkesi budur. Biz, haklarımızı korumak için mücadeleye devam etmeye karar verdik. (1921, Ağustos, Associated Press Muhabirine Demeç.)

...Büyük Millet Meclisi tarafından idare edilmekte olan yeni Türkiye, Babiâlfînin idaresi altındaki eski Osmanlı İmparatorluğu değildir. Yeni Türkiye şeref ve haysiyetini, kudret ve kuvvetini bilen ve haklarını korumak için varlığını tehlikeye atmaya da hazır ve amadedir. (25.12.1922, Le Journal Muhabiri Paul Herriot'a Çankaya'da Verilen Beyanat) Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır! (29.10.1923, Cumhurbaşkanı seçildikten Sonra Meclise Mesajı.)

Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir. Biri millet kararı diğeri en elim ve en zor şartlar içinde dünyanın takdirine hakkıyla layık olma niteliği kazanan ordumuzun kahramanlığı; bu iki şeye güvenir... (22.02.1924,İzmir, Ordu İleri Gelenleriyle İkinci Konuşma.)

Türkiye Cumhuriyeti halin bilincinden doğmuş olduğuna göre, ileriye ve yeniliğe uzun adımlarla yürümeye devam edecektir.(01.09.1925) Türk milletinin yapısına ve adetlerine en uygun idare, cumhuriyet idaresidir.(1924) ...Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuza kadar yaşayacaktır... (19.06.1926, Anadolu Ajansına Demeç.)

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli, Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyetidir. (29.10.1933, Onuncu Yıl Nutku.)

Devleti ve hükûmeti kendi malı ve koruyucusu tanımak, bir millet için büyük nimet ve mazhariyettir. Türk milleti bu sonuca cumhuriyetle varmış ve her sene bunun artan faydalarını görmüş ve göstermiştir... (01.11.1936, T.B.M.M. 5. Dönem, 2. Toplanma Yılıni Açarken.)

Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür.(1936)

Üniversite ile İlgili Sözleri

: Yüksek tahsil gençlerimizi istediğimiz ve muhtaç olduğumuz gibi millî şuurlu ve modern kültürlü olarak yetiştirmek için İstanbul Üniversitesi'nin gelişmesi, Ankara Üniversitesi'nin tamamlanması ve Doğu Üniversitesi'nin yapılan etütlerle tespit edilmiş olan esaslar dairesinde Van gölü civarında kurulması çalışmasına hızla ve önemle devam edilmektedir. (01.11.1938, T.B.M.M. 5. Dönem, 4. Toplanma Yılıni Açış Nutku.)

...Üniversite kurmaya verdiğimiz önemi söylemek isterim. Yarım tedbirlerin kısır olduğuna şüphe yoktur. Bütün işlerimizde olduğu gibi maarifte ve kurulan üniversitede de radikal tedbirlerle yürümek kesin kararımızdır. (01.11.1933, T.B.M.M. 4.Dönem, 3.Toplanma Yılıni Açarken.)

Vergi ile İlgili Sözleri:

Hayatı ucuzlatmak icap ettikçe, vergileri indirmek siyasetine devam edeceğiz... (01.11.1936, T.B.M.M. 5. Dönem, 2. Toplanma Yılıni Açarken.)

...Vergi usullerinin ıslahı çarelerinin aranmasına da ehemmiyetle devam olunmalıdır. İyi usul ve iyi tatbikin memnun edici neticelerini vatandaş, hiç bir işte vergi mevzuu kadar hassasiyetle takdir etmez (01.11.1936, T.B.M.M. 5. Dönem, 2. Toplanma Yılıni Açarken.)

Yabancı Sermaye ile İlgili Sözleri:

...Tabidir ki, dışardan gelecek sermayeye, yol gösterici faaliyetlere, çalışma usullerine ihtiyacımız vardır. Fakat bu, birliğimize, bağımsızlığımıza son verecek bir vesayet tarzı demek olamaz. Bize yardımcı olacak insaniyetkâr kaynaklara biz de karşılıklı taahhüt ile birliğimiz ve bağımsızlığımız çerçevesinde samimiyetle bağlı oluruz. (24/25.10.1919, Amasya'da Tasviri Efkâr Muhabiri ile Mülâkat.)

Birtakım iktisadî meseleler vardır ki, biz bunları kendi kaynaklarımızla ve yalnız kendi sermayemizle halledemeyiz. Bize yardım edecek dostlar aramaya mecburuz... (02.11.1922, Le Petit Parisien Muhabirine Demeç.)

...Kanunlarımıza uymak şartıyla yabancı sermayelerine lâzım gelen güvenceyi vermeye her zaman hazırız ve arzu e dilen odur ki, yabancı sermayesi bizim çalışmamıza ve servetimize katkıda bulunsun... (17.02.1923, İzmir İktisat Kongresi'ni Açış Söylevi.)

Zafer ile İlgili Sözleri:

Hiçbir zafer amaç değildir. Zafer, ancak kendisinden daha büyük bir amacı elde etmek için en belli başlı bir vasıtaadır.(1921) ...Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız. Fakat bu zafer süngü zaferleri değil, iktisat ve ilim ve irfan zaferleri olacaktır... (25/26.01.1923, Alaşehir'de Halkla Konuşma.)

Arkadaşlar dünyada fetihlerin iki vasıtası vardır. Biri kılıç diğeri sapan... Zaferin vasıtası yalnız kılıçtan ibaret kalan bir millet, bir gün girdiği yerden kovulur, rezil edilir, sefil ve perişan olur. Öyle milletlerin sefaleti, perişanlığı o kadar kararlı ve elîm dur ki, kendi memleketinde bile mahkûm ve esir bir halde kalabilir. Onun için hakiki zafer yalnız kılıçla değil, sapanla yapılandır... (16.03.1923, Adana Çiftçileriyle Konuşma.)

Siyasî, askerî zaferler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa meydana gelen zaferler devamlı olamaz, az zamanda söner. (1923) Zaferlerin sürekli neticeler vermesi ancak kültür ordusunun varlığına bağlıdır. (1923)

Ziraat ile İlgili Sözlere:

Ben de çiftçi olduğumdan biliyorum. Makinesiz ziraat olmaz. El emeği güçtür. Birleşiniz. Birliklerle makine alırsınız. Senede yüz dönüm ekeceğinize on misli, yüz misli fazla ekersiniz. Memleketimiz hakiki çiftçi memleketidir. Henüz bu konuda hak sahibi değiliz. Fakat ziraat memleketi olacağız. Bu da makine ile olacaktır! (24.08.1925, Kastamonu'da Bir Konuşma) Millî ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz.

Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. (01.11.1937, T.B.M.M. 5. Dönem, 3.Toplanma Yılıını Açarken.)

Adalet gücü bağımsız olmayan bir milletin, devlet halinde varlığı kabul olunmaz.(1920)

"Zamanın değişmesiyle hükümlerin değişmesi inkâr olunamaz." Kuralı adlı politikamızın temelidir.(1922)